

339.727.24(478)

POZIȚIA INVESTIȚIONALĂ INTERNAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

*Conf. univ. dr. Rodica BURBULEA, UASM
burbulea2000@mail.ru*

*Conf. univ. dr. Elena MOROI, UASM
moroι.elena@gmail.com*

*Conf. univ. dr. Lilia ȘARGU, USEM
lsargu@mail.ru*

Activitatea investițională în Republica Moldova este cel mai important factor ce determină dezvoltarea social-economică a țării. Atragerea investițiilor străine directe rămâne a fi o sarcină actuală, de a cărei soluționare eficientă depind mersul, ritmurile și rezultatele reformelor efectuate. În condițiile economiei de piață, este necesar un număr colosal de investițiilor străine, însă volumele investițiilor străine directe atrase, deocamdată, nu satisfac nevoile reale ale Moldovei. Autorii prezintă un studiu al indicatorilor aferenți poziției investiționale internaționale a Republicii Moldova vizavi de potențialul investițional real. Articolul este interesant atât pentru stabilirea planului de acțiune în vederea dezvoltării investițiilor străine directe, cât și ca suport informațional pentru potențialii investitori străini. Lucrarea prezintă concluze și cu propuneri relevante pentru dezvoltarea potențialului investițional al Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: potențial investițional, investiții directe, poziție investițională, investiții de portofoliu, active, pasive.

JEL: E22, F3, G3.

Introducere

În Republica Moldova investițiile străine directe sunt considerate factori: de accelerare a progresului economic și tehnic; de

339.727.24(478)

INTERNATIONAL INVESTMENT POSITION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

*Assoc. Prof., PhD Rodica BURBULEA, SAUM
burbulea2000@mail.ru*

*Assoc. Prof., PhD Elena MOROI, SAUM
moroι.elena@gmail.com*

*Assoc. Prof., PhD Lilia ȘARGU, USEM
lsargu@mail.ru*

Investment activity in the Republic of Moldova is the most important factor that determines the socio-economic development of the country. Attracting foreign direct investments remains a current task, the effective solution of which depends on the progress, pace and results of the reforms carried out. Under the market economy conditions, a colossal number of foreign investments are required, but the volumes of foreign direct investments attracted, for the moment, do not meet the real needs of Moldova for foreign investments. The authors present a study of the indicators related to the international investment position of the Republic of Moldova vis-à-vis the real investment potential. The article is of interest both for establishing the action plan for the development of foreign direct investments and for informational support for potential foreign investors. The paper concludes with relevant proposals for the development of the investment potential of the Republic of Moldova.

Keywords: investment potential, direct investments, investment position, portfolio investments, assets, liabilities.

JEL: E22, F3, G3.

Introduction

Foreign direct investments are considered in the Republic of Moldova a factor: of

renovare și modernizare a aparatului de producție; de cunoaștere a metodelor avansate de organizare a producției; de pregătire a cadrelor în conformitate cu necesitățile economiei de piață.

Republica Moldova nu dispune de resurse financiare suficiente și, de aceea, este nevoită să recurgă la asistența externă, să caute noi și noi credite. Însă, precum arată experiența internațională, o astfel de politică este inefficientă, din cauza necesității de a achita dobânda și a lipsei mecanismelor eficiente de utilizare a fluxurilor bănești împrumutate. În asemenea condiții, economia Moldovei poate fi eficient finanțată din exterior doar prin intermediul investițiilor străine directe.

Investițiile străine directe sunt un subiect destul de actual și abordat în lucrările savanților naționali și internaționali: Cistelecan, L. (2002) [4, pag. 38-45]; Bonciu F (2009) [1, pag. 97-101]; Iacovoiu V (2009) [6, pag. 34]; Chivriga V. (2012) [3, pag. 5-10]; Horobeț A., Popovici O. (2017) [5, pag.10-12]. La fel și autorii investigației date au abordat acest subiect în cercetările anterioare Burbulea R. (2012) [2, pag.118-122]; Moroi, E. (2011) [7, pag.216-221]; Șargu L. (2019) [8, pag.176-202].

Într-un sens mai larg, Republica Moldova are nevoie de investiții străine directe din următoarele considerente:

1. Potențialul investițional propriu redus, adică insuficiența resurselor interne ale sectorului privat.
2. Necesitatea integrării Republicii Moldova în economia mondială în condiții avantajoase.
3. Crearea mediului concurențial cu participarea investitorilor străini, sporirea competitivității producției naționale.
4. Gradul înalt de îndatorare față de bugetul de stat al unui număr însemnat de întreprinderi publice și vinderea

accelerating the economic and technical progress; of renovation and modernization of the production apparatus; of knowledge of advanced production organization methods; of staff training in accordance with the needs of the market economy.

The Republic of Moldova does not have sufficient financial resources and, therefore, it is forced to resort to external assistance, to seek new and new loans. But, as international experience shows, such a policy is inefficient because of the need to pay the interest and the lack of efficient mechanisms to use the borrowed money flows. Under such conditions, the Moldovan economy can be effectively financed from abroad only through foreign direct investments.

Foreign direct investments are a very topical issue and addressed in the works of national and international scientists: Cistelecan, L. (2002) [4, p. 38-45]; Bonciu F. (2009) [1, p. 97-101]; Iacovoiu V. (2009) [6, p. 34]; Chivriga V. (2012) [3, p. 5-10]; Horobeț A., Popovici O. (2017) [5, p.10-12]. The authors also addressed this topic in previous researches Burbulea R. (2012) [2, p.118-122]; Moroi E. (2011) [7, p.216-221]; Șargu L. (2019) [8, p.176-202].

In a broader sense, the Republic of Moldova needs foreign direct investment for the following reasons:

1. Reduced own investment potential of Moldova, i.e. the insufficient internal resources of the private sector.
2. Need to integrate the Republic of Moldova in the world economy under favourable conditions.
3. Creating the competitive environment with the participation of foreign investors, increasing the competitiveness of the national production.
4. High degree of indebtedness to the state budget of a significant number of

acestora investitorilor străini pentru achitarea datoriilor.

5. Necesitatea implementării, în economia moldovenească, a tehnologiilor avansate și a know-how-ului în activitatea economică, fapt ce devine posibilă odată cu venirea investitorilor străini.

Metode aplicate

Au fost utilizate metode, precum: documentarea, selecția și sinteza bibliografică a fundamentelor teoretico-practice în domeniul investițiilor pentru argumentarea necesității dezvoltării investițiilor în Republica Moldova. Metodele matematico-statistice fiind aplicate în procesul analizei, calculării abaterilor absolute, interpretării rezultatelor, comparării perioadelor. Pentru o interpretare clară și reprezentativă, au fost utilizate metode grafice și tabele.

Rezultate obținute și discuții

Poziția investițională internațională a Republicii Moldova, la 30.09.2018, a constituit -3 833,27 mil. USD (34,5 la sută raportat la PIB), soldul negativ crescând față de sfârșitul anului 2017 cu 18,0 la sută (tabelul 1).

public enterprises and their sale to foreign investors for the debts payment.

5. Need to implement advanced technologies and know-how in the economic activity of Moldova, which becomes possible with the arrival of foreign investors.

Methods applied

The following methods such as documentation, selection and bibliographic synthesis of the theoretical-practical foundations in the field of investments were used to argue the necessity of developing investments in the Republic of Moldova. Mathematic and statistical methods were used in the process of analysis, calculation of absolute deviations, interpretation of results, and comparison of periods. Graphic methods and tables were used for clear and representative interpretation.

Results obtained and discussions

The international investment position of the Republic of Moldova, on 30.09.2018, constituted USD -3,833.27 million (34.5% relative to GDP), the negative balance deepening as compared to the end of 2017 by 18.0% (table 1).

Tabelul 1/ Table 1

Indicatorii principali aferenți poziției investiționale internaționale

(MBP6 – Manualul Balanței de plăți versiunea 6)/

Main indicators related to international investment position

(MBP6 – Balance of Payments Manual version 6)

Indicatorii/ Indicators	31.12. 2014	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2017	30.09. 2018	30.09.2018 în % față de 31.12.2017/ 30.09.2018 in % compared to 31.12.2017
Poziția investițională internațională netă, mil. USD/ Net international investment position, mln. USD	-1 925,42	-2 082,69	-2 311,41	-3 249,85	-3 833,27	118,0

Indicatorii/ Indicators	31.12. 2014	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2017	30.09. 2018	30.09.2018 în % față de 31.12.2017/ 30.09.2018 in % compared to 31.12.2017
Stocul activelor oficiale de rezervă, mil. USD/ Stock of official reserve assets, mln. USD	2 156,63	1 756,81	2 205,93	2 803,26	3 021,18	107,8
Stocul investițiilor directe, pasive, mil. USD/ Stock of direct, passive investments, mln. USD	3 360,90	2 981,11	3 041,32	3 731,79	4 023,05	107,8
Stocul împrumuturilor (fără cele intragrup), pasive, mil. USD/ Stock of loans (excluding intra-group), liabilities, mln. USD	3 116,25	3 021,81	3 092,97	3 389,68	3 376,06	99,6
Stocul activelor externe / stocul pasivelor externe, %/ External assets stock / external liabilities stock,%	76,5	71,9	69,6	63,8	59,2	-4,5 p.p.
Ponderea ISD în stocul pasivelor externe, %/ Share of FDI in the stock of foreign liabilities,%	41,0	40,3	40,0	41,6	42,8	1,2 p.p.
Ponderea împrumuturilor (fără împrumuturile intragrup) în stocul pasivelor externe, %/ Share of loans (excluding intra-group loans) in the stock of external liabilities,%	38,0	40,8	40,7	37,8	35,9	-1,9 p.p.

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Băncii Naționale a Moldovei/

Source: elaborated by the authors on the database of the National Bank of Moldova

Activele financiare externe în anul 2018 au însumat 5 572,73 mil. USD, în scădere față de anul 2017 cu 2,5 la sută, iar pasivele – 9 406,00 mil. USD, în creștere cu 4,9 la sută. Raportul dintre stocul activelor și pasivelor externe a constituit 59,2 la sută, fiind în descreștere cu 4,5 p.p. față de situația de la finele anului 2017 și cu 10,4 p.p. față de finele anului 2016. Pe parcursul primelor nouă luni ale anului 2018, stocul activelor oficiale de rezervă s-a majorat cu 7,8 la sută comparativ cu stocul de la începutul anului, constituind 3 021,18 mil. USD la 30.09.2018. Volumul activelor oficiale de rezervă corespunde tuturor criteriilor de suficiență și anume:

- acoperirea a cel puțin 3 luni de importuri de bunuri și servicii (au acoperit 5,9 luni de import efectiv);
- acoperirea integral, prin rezerve, a datoriei externe pe termen scurt (au acoperit 151,2 la sută);
- acoperirea a 20% din masa monetară M2 (au acoperit 90,7 la sută);
- acoperirea a 100-150% din suma: 30% din datoria pe termen scurt; + 15% din alte angajamente; 2 + 5% din M2; + 5% din exporturi de bunuri și servicii (au acoperit 205,2 la sută).

Stocul angajamentelor, sub formă de investiții directe, a totalizat 4 023,05 mil. USD (în creștere cu 7,8 la sută de la începutul anului 2018), reprezentând 42,8 la sută din totalul pasivelor externe. Stocul pasivelor, sub formă de împrumuturi (cu excepția celor intragrup) în anul 2018 a scăzut cu 0,4 la sută față de 31.12.2017 și a constituit 3 376,06 mil. USD, ceea ce reprezintă 35,9 din totalul angajamentelor externe.

Evoluția poziției investiționale internaționale este reflectată în figura 1.

The external financial assets amounted to USD 5,572.73 million in 2018, reducing compared to 2017 by 2.5%, and the liabilities – to USD 9,406.00 million, increasing by 4.9%. The ratio between the stock of external assets and liabilities constituted 59.2%, decreasing by 4.5 p.p. compared to the situation at the end of 2017 and by 10.4 p.p. compared to the end of 2016. During the first nine months of 2018, the stock of official reserve assets increased by 7.8% compared to the stock at the beginning of the year, constituting USD 3 021,18 million on 30.09.2018. The volume of official reserve assets corresponds to all the criteria of sufficiency:

- coverage of at least 3 months of imports of goods and services (they covered 5.9 months of effective import);
- full coverage of short-term external debt through reserves (they covered 151.2 %);
- coverage of 20% of the M2 money supply (they covered 90.7%);
- coverage of 100-150% of the amount: 30% of short-term debt + 15% of other commitments; 2 + 5% of M2; + 5% of exports of goods and services (they covered 205.2%).

The stock of direct investment commitments amounted to USD 4,023.05 million (increasing by 7.8% from the beginning of the year 2018), accounting for 42.8% of total foreign liabilities. The stock of liabilities in the form of loans (except for intra-group ones) decreased by 0.4% compared to 31.12.2017 and constituted USD 3,376.06 million, representing 35.9 of the total external commitments.

The evolution of the international investment position is reflected in figure 1.

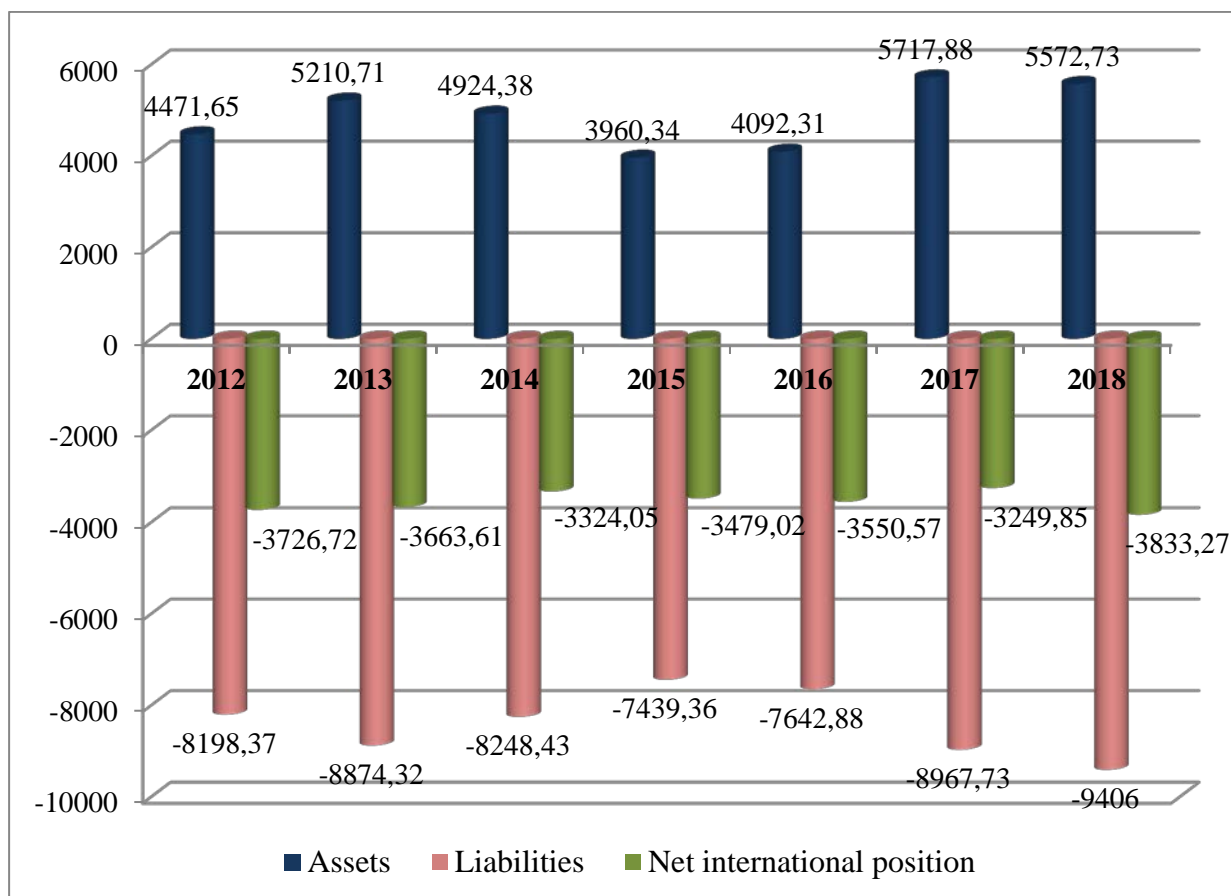

Figura 1. Poziția investițională internațională în dinamică, la sfârșit de perioadă, 2012-2018 (mil. USD)/ Figure 1. Dynamic international investment position at the end of the period million USD), 2012-2018

Sursa: elaborată de autori în baza datelor Băncii Naționale a Moldovei/ Source: elaborated by the authors on the database of the National Bank of Moldova

Aprofundarea soldului debitor al poziției investiționale internaționale, pentru 9 luni 2018, a fost determinată de tranzacțiile efective nete cu nerezidenții (-724,12 mil. USD), de schimbările de preț ale instrumentelor financiare (-80,06 mil. USD), de fluctuația ratelor de schimb ale valutelor originale față de dolarul SUA (-27,16 mil. USD), în timp ce alte schimbări (247,92 mil. USD) au influențat pozitiv soldul debitor al poziției. Toate schimbările menționate au rezultat într-o deteriorare totală a poziției cu 583,42 mil. USD (tabelul 2).

The deepening of the debt balance of the international investment position, for 9 months of 2018, was determined by the following: the net effective transactions with non-residents (USD -724.12 million), the price changes of the financial instruments (USD -80.06 million), fluctuations in the exchange rates of the original currencies against the US dollar (USD -27.16 million), while other changes (USD 247.92 million) positively influenced the debt balance of the position. All the mentioned changes resulted in a total deterioration of the position by USD 583.42 million (table 2).

Tabelul 2/ Table 2

**Poziția investițională internațională (MBP6) la 30.09.2018 (mil. USD)/
International Investment Position (MBP6) on 30.09.2018 (USD milion)**

Indicatorii/ Indicators	Situația la 31.12.2017/ on 31.12.2017	Modificări care reflectă/ Changes that reflect					Situația la 30.09.2018/ on 30.09.2018
		dinamica totală/ total dynamics	fluxul din BP/ flow from BP	schimbări de preț/ price changes	fluctuația ratei de schimb/ exchange rate fluctuation	alte schimbări/ other changes	
Poziția investițională internațională (netă)/ (net) International investment position	-3 249,85	-583,42	-724,12	-80,06	-27,16	247,92	-3 833,27
Active/ Assets	5 717,88	-145,15	-302,84	-0,45	-33,04	191,18	5 572,73
Investiții directe/ Direct investments	258,47	30,77	30,94	-	-0,17	-	289,24
Investiții de portofoliu/ Portfolio investments	4,97	0,24	0,24	-	-	-	5,21
Derivate financiare/ Financial derivatives	4,00	-	-	-	-	-	4,00
Alte investiții/ Other investments	2647,18	-394,08	-566,79		-18,47	191,18	2.253,10
Active de rezervă*/ Reserve assets *	2 803,26	217,92	232,77	-0,45	-14,40		3 021,18
Passive/ Liabilities	8 967,73	438,27	421,28	79,61	-5,88	-56,74	9 406,00
Investiții directe/ Direct investments	3.731,79	291,54	175,38	81,46	34,79	-0,09	4.023,05
Investiții de portofoliu/ Portfolio investments	104,42	-53,56	-0,69	-1,85	0,44	-51,46	50,86
Derivate financiare/ Financial derivatives	4,72	-0,38	-0,38	-	-	-	4,34
Alte investiții/ Other investments	5 126,80	200,67	246,97	-	-41,11	-5,19	5 327,75

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Băncii Naționale a Moldovei/

Source: elaborated by the authors on the database of the National Bank of Moldova

Activele financiare externe au înregistrat, la 30.09.2018, un stoc în valoare de 5.572,73 mil. USD, în descreștere cu 145,15 mil. USD (-2,5 la sută) față de 31.12.2017. La micșorarea stocului de active financiare a contribuit fluxul negativ înregistrat în bilanța de plăți (-302,84 mil. USD), fluctuația ratelor de schimb ale valurilor originale față de dolarul SUA (-33,04 mil. USD), precum și, în sensul majorării, alte schimbări (191,18 mil. USD) provenite din ajustarea numerarului și depozitelor altor sectoare. În cadrul activelor financiare externe, cea mai mare pondere (54,2 la sută) a revenit activelor de rezervă (+5,2 p.p. față de 31.12.2017), urmate de alte investiții (40,4 la sută, -5,9 p.p.), investiții directe (5,2 la sută), investiții de portofoliu și derivate financiare (0,2 la sută).

Pasivele externe au înregistrat, la 30.09.2018, un stoc în valoare de 9.406,00 mil. USD, în creștere cu 438,27 mil. USD (cu 4,9 la sută) comparativ cu finele anului 2017. Stocul de pasive a crescut, față de sfârșitul anului 2017, ca urmare a fluxului pozitiv înregistrat în bilanța de plăți (421,28 mil. USD), a modificărilor de preț (79,61 mil. USD) și s-a diminuat ușor ca rezultat al fluctuației ratelor de schimb ale valurilor originale față de dolarul SUA (-5,88 mil. USD) și al altor schimbări (-56,74 mil. USD), din care: -51,46 mil. USD – ajustări pentru sectorul investiții de portofoliu și -5,19 mil. USD – ajustări pentru alte angajamente.

La momentul actual crearea unui climat investițional favorabil, perfecționarea instrumentelor de atragere a investitorilor străini și autohtoni, precum și promovarea produselor autohtone întru creșterea competitivității economiei, reprezintă priorități fundamentale. Elaborarea, promovarea și implementarea unei politici economice comprehensive în domeniul atragerii investițiilor

The external financial assets recorded a stock of USD 5,572.73 million on 30.09.2018, decreasing by USD 145.15 million (-2.5%) compared to 31.12.2017. The decrease in the stock of financial assets was caused by the negative flow recorded in the balance of payments (USD -302.84 million), by the fluctuation of the exchange rates of the original currencies against the US dollar (USD -33.04 million), as well as, in meaning of increase, by other changes (USD 191.18 million) arising from the adjustment of the cash and deposits of other sectors. Within the external financial assets, the highest weight (54.2%) came from the reserve assets (+ 5.2 pp compared to 31.12.2017), followed by other investments (40.4%, -5.9 p.p.), direct investments (5.2 %) and portfolio investments and financial derivatives (0.2 %).

The external liabilities recorded a stock of USD 9,406.00 million on 30.09.2018, increasing by USD 438.27 million (4.9%) compared to the end of 2017. The stock of liabilities increased compared to the end of 2017 as a result of the positive flow recorded in the balance of payments (USD 421.28 million), of the price changes (USD 79.61 million) and slightly decreased as a result of the fluctuation of the exchange rates of the original currencies against the US dollar (USD -5.88 million) and other changes (USD -56.74 million), of which: USD -51.46 million – adjustments for the portfolio investment sector and USD -5.19 million – adjustments for other commitments.

At present, the creation of a favourable investment climate, the improvement of the instruments for attracting foreign and domestic investors, as well as the promotion of domestic products in order to increase the competitiveness of the economy are fundamental priorities. The development, promotion and implementation of a compre-

și promovării exportului este în strânsă legătură cu o creștere economică bazată pe inovații și investiții. Contribuția investițiilor la creșterea competitivității întreprinderilor și la facilitarea transferului tehnologic, crearea de noi locuri de muncă și stimularea comerțului exterior au fost elementele de bază considerate în procesul elaborării și implementării politicilor de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor.

BNM arată că la 30.09.2018, stocul activelor sub formă de investiții directe a însumat 289,24 mil. USD, în creștere cu 11,9 la sută comparativ cu sfârșitul anului 2017.

hensive economic policy in the field of attracting investments and promoting export is closely linked to the economic growth based on innovations and investments. The contribution of investments to increasing the competitiveness of enterprises and facilitating technological transfer, the creation of new jobs and the stimulation of foreign trade were the basic elements considered in the process of developing and implementing policies for attracting investments and promoting exports.

The latest data of the NBM show that on September 30, 2018, the stock of direct investment assets amounted USD 289.24 million, increasing by 11.9 % compared to the end of 2017.

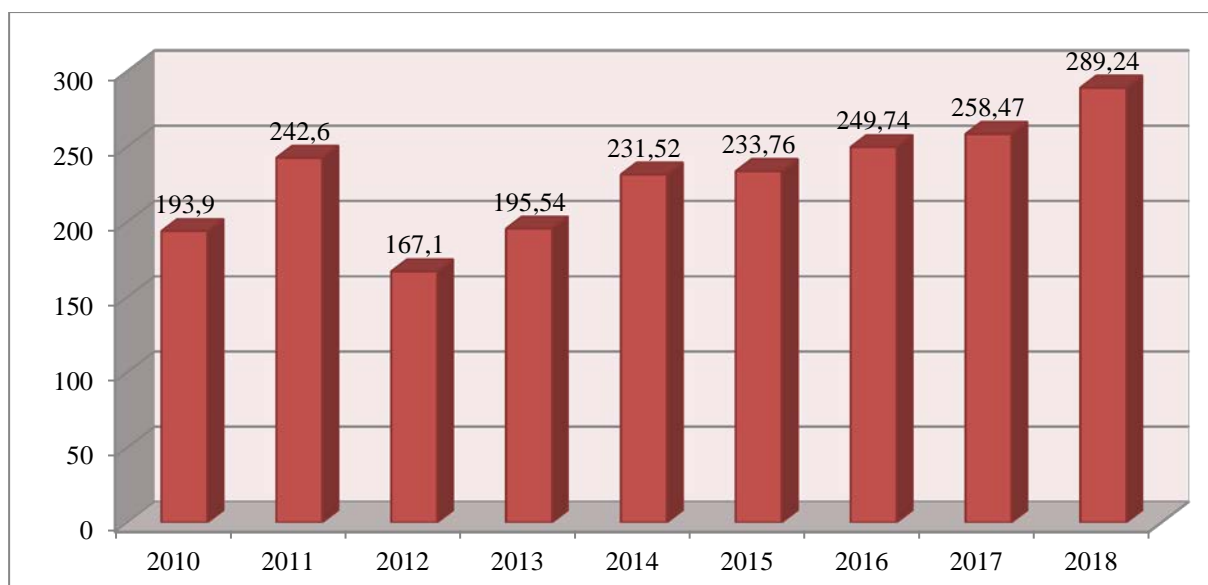

Figura 2. Dinamica investițiilor străine directe în economia Moldovei (în mln. dolari)/
Figure 2. Dynamics of foreign direct investments in the Moldovan economy
(in USD million)

Sursa: elaborată de autori în baza datelor Băncii Naționale a Moldovei/
Source: elaborated by the authors on the database of the National Bank of Moldova

Analiza dinamicii investițiilor (nete) pentru perioada 2010-2018 denotă creșterea esențială a volumului acestora, dar totodată și lipsa oricărei tendințe stabile în atragerea lor. Astfel, fluxul de investiții străine directe

The analysis of the (net) investments dynamics for the period 2010-2018 denotes the essential increase of their volume, but also the lack of any stable tendency in attracting them. Thus, the flow of foreign

a crescut treptat până în anul 2011, constituind 242,6 milioane, apoi s-a redus în anul 2012 până la 167,1 milioane dolari. O asemenea instabilitate în dinamica investițiilor se explică prin starea schimbătoare a climatului investițional în republică, mai cu seamă prin imprezibilitatea și incertitudinea situației economice și politice a țării și riscul de țară, asociat acestei situații. În anii 2013-2018, fluxul de investiții străine directe au o tendință ascendentă. Sporirea investițiilor, în mare măsură, a contribuit la creșterea volumelor veniturilor reinvestite. În anul 2018, au fost atrase investiții străine directe în sumă de 289,24 milioane dolari, ceea ce este cu 49,2% mai mult față de anul 2010.

O asemenea instabilitate în dinamica investițiilor străine directe în perioada 2010-2018 se explică prin starea schimbătoare a climatului investițional în republică, mai cu seamă prin imprezibilitatea și incertitudinea situației economice și politice a țării.

direct investments gradually increased until 2011, which amounted to USD 242.6 million, and then decreased in 2012 to USD 167.1 million. Such instability in the dynamics of investments is explained by the changing state of the investment climate in the republic, especially by the unpredictability and uncertainty of the country's economic and political situation and the country's risk associated with this situation. During the years 2013-2018, the flow of foreign direct investments has an upward trend. Increased investments, to a large extent, contributed to the increase in the volumes of reinvested incomes. In 2018, foreign direct investments were attracted in the amount of USD 289.24 million, which is 49.2% more than in 2010.

Such instability in the dynamics of foreign direct investments in the period 2010-2018 is explained by the changing state of the investment climate in the republic, especially by the unpredictability and uncertainty of the country's economic and political situation.

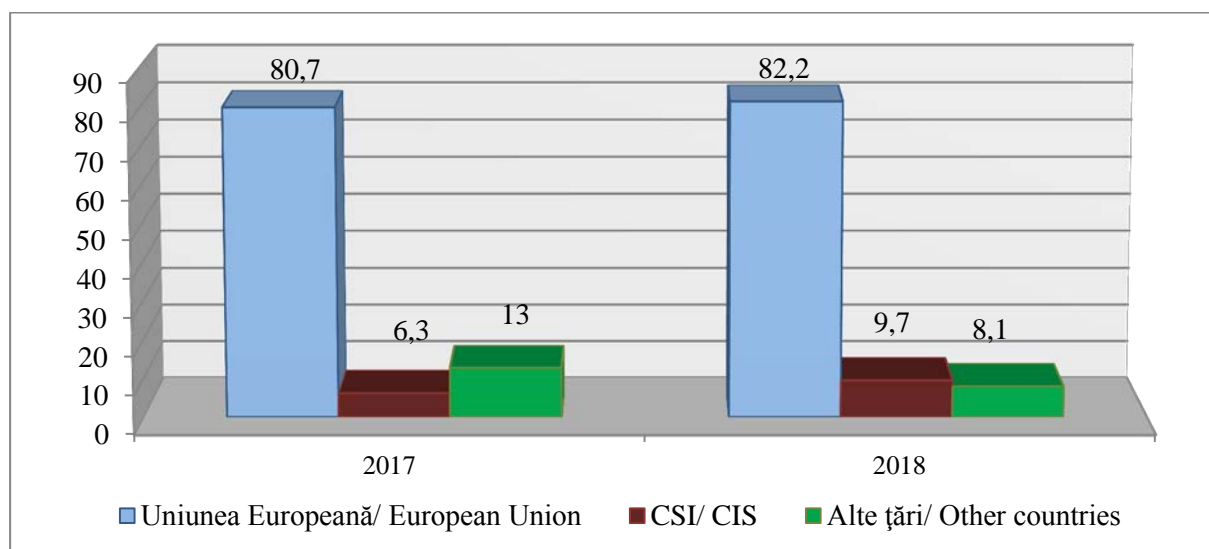

Figura 3. Ponderea investițiilor străine directe, pe zone geografice alocate în Republica Moldova (%) / Figure 3. Share of foreign direct investments by geographical area allocated in the Republic of Moldova (%)

Sursa: elaborată de autori în baza datelor Băncii Naționale a Moldovei / Source: elaborated by the authors on the database of the National Bank of Moldova

Cele mai mari investiții directe, sub formă de acțiuni și participații la capital, în companiile din R. Moldova, vin din țările UE, ponderea acestora fiind de 82,2 la sută. Investitorii din țările CSI au deținut o pondere de 9,7 la sută din totalul capitalului acumulat, arată datele Băncii Naționale.

Cel mai mare stoc al investițiilor străine directe, sub formă de acțiuni și participații de capital în sectorul bancar din R. Moldova, a fost înregistrat în primul trimestru al acestui an, în cazul fluxurilor bănești provenite din Olanda (peste 105 milioane de dolari), fiind urmată în clasament de Italia și Franța, cu peste 60 milioane de dolari, precum și de România (45 milioane de dolari), și Germania (cu aproape 30 milioane de dolari).

În același timp, în alte sectoare, topul țărilor din care sunt investiți bani în companiile autohtone este format din Spania (aproape 300 milioane de dolari), Olanda (peste 250 milioane de dolari), Franța (peste 200 milioane de dolari), urmată de Cipru, România, Rusia și Germania cu peste 100 milioane de dolari.

Oamenii de afaceri străini preferă să investească în industria prelucrătoare (25,6%), activități financiare și asigurări (24,4%), comerț (15,5%) și producția și furnizarea de energie (14,9%).

O contribuție semnificativă au avut-o cele 7 zone economice libere (ZEL), care constituie o atracție pentru investitorii străini și autohtoni, activitatea cărora fiind orientată preponderent spre producția industrială cu valoare adăugată înaltă, destinată exportului. În rezultatul acțiunilor întreprinse din momentul lansării activității acestora, volumul total al investițiilor în zonele economice libere a însumat 285,3 mil. dolari SUA, dintre care în anul 2017 au fost investite 55,2 mil. dolari SUA. Volumul total al vânzărilor nete ale producției

The largest direct investments in the form of shares and equity investments in Moldovan companies come from EU countries, their share being 82.2%. The investors from CIS countries held a 9.7% share of the total accumulated capital, the National Bank data show.

The largest stock of foreign direct investments in the form of shares and equity investments in the banking sector of the Republic of Moldova was registered, in the first quarter of this year, in the case of cash flows from the Netherlands (over USD 105 million), being followed by Italy and France, with over USD 60 million, as well as by Romania (USD 45 million) and Germany (with almost USD 30 million).

At the same time, in other sectors, the top of the countries from which money is invested in domestic companies is made up of Spain (almost USD 300 million), the Netherlands (over USD 250 million), France (over USD 200 million), followed by Cyprus, Romania, Russia and Germany with over USD 100 million.

Foreign businessmen prefer to invest in the processing industry (25.6%), financial and insurance activities (24.4%), trade (15.5%) and energy production and supply (14.9%).

A significant contribution was made by the 7 free economic zones (FEZ), which are an attraction for foreign and domestic investors, whose activity is mainly oriented towards high value added industrial production for export. As a result of the actions taken since the launch of their activity, the total volume of investments in the free economic zones amounted to USD 285.3 million, of which there were invested USD 55.2 million in 2017. The total volume of the net sales of the industrial production during the respective period constituted MDL 4, 5 billion or by 10.4% more than the

industriale în perioada respectivă a constituit 4,5 mild. lei sau cu 10,4% mai mult față de anul precedent. Volumul total al investițiilor în Portul Internațional, pe întreaga perioadă de activitate a acestuia, conform situației din 1 octombrie 2017, a constituit 67,9 mil. dolari SUA, inclusiv 4 mil. dolari SUA pentru perioada de gestiune.

Republica Moldova a înregistrat mai puține performanțe în atragerea influxurilor de ISD, în comparație cu alte țări din regiune. Nivelul mediu al fluxurilor nete de ISD pe cap de locuitor în perioada 2014-2018 este estimat la 61 USD, fiind unul dintre cele mai scăzute din regiune.

previous year. The total volume of the investments in the International Port, during its entire activity period, according to the situation on October 1, 2017, constituted USD 67.9 million, including USD 4 million for the management period.

The Republic of Moldova performed less in terms of FDI inflows compared to other countries in the region. The average level of net FDI inflows per capita in 2014-2018 is estimated at USD 61, being one of the lowest in the region.

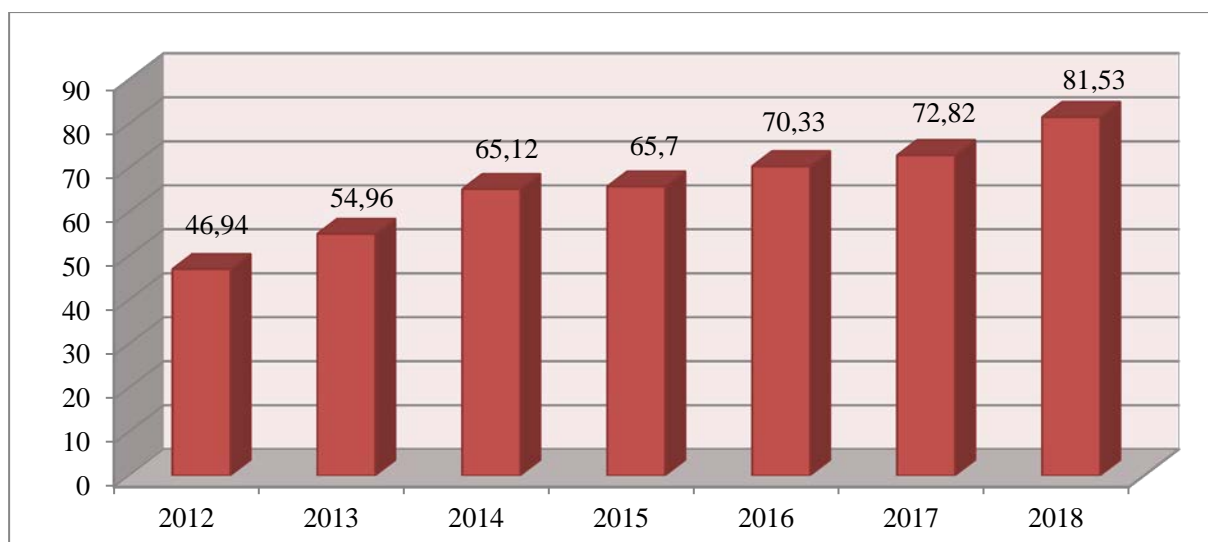

Figura 4. Dinamica investițiilor străine directe pe cap de locuitor în Republica Moldova, USD / Figure 4. Dynamics of foreign direct investments per capita in the Republic of Moldova, USD

Sursa: elaborată de autori în baza datelor Băncii Naționale a Moldovei și a Biroului Național de Statistică din Republica Moldova / Source: elaborated by the authors on the database of the National Bank of Moldova and the National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova

Analiza dinamicii investițiilor străine directe, pe cap de locuitor în Republica Moldova, pentru perioada 2012-2018, denotă o creștere esențială a volumului acestora. Astfel, volumul investițiilor străine directe, pe cap de locuitor, a crescut treptat de la

The analysis of the dynamics of foreign direct investments per capita in the Republic of Moldova for the period 2012-2018 shows an essential increase in their volume. Thus, the volume of foreign direct investments per capita has gradually

46,94 dolari până la 81,53 dolari, ceea ce este cu circa 74% mai mult, în anul 2018, față de anul 2012.

În Republica Moldova, cel mai mare procent după tipul de ISD – 63%, sunt ISD orientate spre piața de desfacere internă, după care urmează cele orientate spre eficiență, piața de desfacere externă – 22%, apoi cele orientate spre explorarea resurselor naturale – 8% și cel mai mic procent sunt ISD orientate spre explorarea activelor strategice.

increased from USD 46.94 to USD 81.53, which is about 74% more in 2018 compared to 2012.

In the Republic of Moldova the highest percentage by FDI type, which is 63%, are FDI oriented to the domestic market, followed by the efficiency oriented ones, oriented to the external market – 22%, oriented to the exploration of natural resources – 8%, and FDI oriented to exploring strategic assets have the lowest percentage.

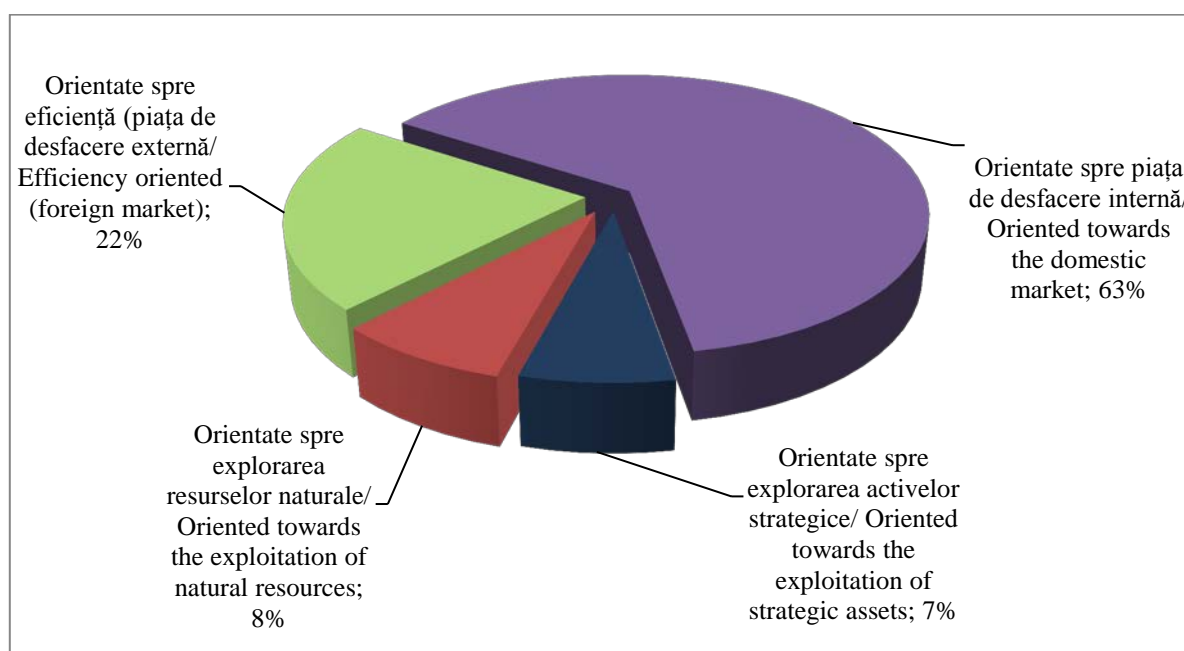

Figura 5. Tipuri de investiții străine directe, valoarea stocului de capital în Republica Moldova, 2018/ Figure 5. Types of foreign direct investments, the value of the capital stock in the Republic of Moldova, 2018

Sursa: elaborată de autori în baza datelor Băncii Naționale a Moldovei/

Source: elaborated by the authors on the database of the National Bank of Moldova

ISD orientate spre piață, au cuprins în mare parte serviciile necomerciale, prezența comercială constituind singura cale de a fi prestate (ex. servicii bancare, servicii de depozitare, servicii profesionale, servicii de transport). Aceste investiții, în Republica Moldova, au un impact redus asupra exportului și au intrat pe teritoriu, în rezultatul

Market-oriented FDI mainly covered non-commercial services, the commercial presence being the only way to be provided (e.g. banking services, warehousing services, professional services, and transport services). These investments have a small impact on the export to the Republic of Moldova and have entered the territory, as a

privatizării în masă. Chiar dacă procesul de privatizare încă mai durează, este posibil ca ponderea ISD orientate spre piață să se diminueze în viitor, în schimbul atragerii unor ISD de alt gen – fapt impulsivat și de dimensiunea redusă a pieței interne.

ISD orientate spre eficiență au la bază, de obicei, produse orientate la export și se materializează în momentul, când investitorii caută să sporească cost-eficiența producției în baza avantajelor de pe urma unor factori cum ar fi, de exemplu, competitivitatea întreprinderilor.

Investițiile determinate de forța de muncă ieftină, fac parte din această categorie.

Deoarece, investițiile orientate spre eficiență constituie o mică parte din totalul ISD, a determinat faptul că Republica Moldova nu a reușit să exploateze potențialul lanțurilor valorice [7, pag. 220] regionale/globale în totalitate, și să-și asigure accesul pe piețele internaționale.

Concluzii

În baza investigațiilor efectuate concluzionăm următoarele: activitatea investițională în Republica Moldova este cel mai important factor, ce determină dezvoltarea social-economică a țării. Atragerea investițiilor străine directe rămâne a fi o sarcină actuală, de a cărei soluționare eficientă depind mersul, ritmurile și rezultatele reformelor efectuate. În condițiile economiei de piață, este necesar un număr colosal de investiții străine, însă volumele investițiilor străine directe atrase, deocamdată, nu satisfac nevoile reale ale Moldovei de investiții străine.

În scopul îmbunătățirii climatului investițional, formulăm următoarele propuneri: stabilirea pentru investițiile străine directe a vacanțelor de impozitare pe termen de trei-cinci ani în ramurile prioritare de activitate, în ramurile în care economia națională urmează să se specializeze; anula-

result of mass privatization. Though the privatization process is still on-going, the market-oriented FDI share will possibly decrease in the future, and other FDI will be attracted – a fact caused by the small size of the internal market.

Efficiency-oriented FDIs are usually based on export-oriented products and materialize when investors seek to increase the cost-effectiveness of production based on the advantages of such factors as, for example, the competitiveness of enterprises.

The investments determined by the cheap labour force belong to this category.

As efficiency-oriented investments make up a small part of the total FDIs, the Republic of Moldova has failed to fully exploit the potential [7, p. 220] of the regional/global value chains, and to provide access to international markets.

Conclusions

Based on the carried out investigations we can conclude the following: investment activity in the Republic of Moldova is the most important factor that determines the socio-economic development of the country. Attracting foreign direct investments remains a current task, the effective solution of which depends on the progress, pace and results of the reforms carried out. Under the market economy conditions, a colossal number of foreign investments are required, but the volumes of foreign direct investments attracted, for the moment, do not meet the real needs of Moldova for foreign investments.

In order to improve the investment climate, we formulate the following proposals: to establish for the foreign direct investments the tax holidays for a term of three to five years in the priority branches of activity, in the branches in which the national economy is to specialize; to cancel the tariff and non-tariff restrictions for

rea restricțiilor tarifare și netarifare pentru exportul producției create de companiile transnaționale și investițiile străine directe; anularea impozitării nivelului „supranormat” de remunerare a muncii, al cheltuielilor pentru publicitate și pregătirea cadrelor; introducerea reală a normelor de faliment pentru întreprinderile tuturor formelor de proprietate.

export production created by transnational companies and foreign direct investments; to cancel the taxation of the “supernormal” level of work remuneration, of expenses for advertising and staff training; the real introduction of bankruptcy norms for the enterprises of all forms of property.

Bibliografie/ Bibliography:

1. BONCIU, Florin. *Investițiile străine directe și noua ordine economică mondială*. București: Editura Universitară, ISBN 978-973-749-716-1, 2009. 160 p.
2. BURBULEA, Rodica. Investițiile străine și rolul lor în stabilizarea și creșterea economiei naționale. În: *Revista științifică Studii Economice*, ULIM, 2012, an.6, nr.1-2, iunie, p.118 – 122, 0,42 c.a., ISSN 1857-226X.
3. CHIVRIGA, Viorel. *Atragerea investițiilor străine directe în Republica Moldova: analiza impedimentelor*, Asociația pentru politica externă, Chișinău, 2012. 12 p.
4. CISTELECAN, Lazar. *Economia, eficiența și finanțarea investițiilor*, București: Editura Economica, ISBN 973-590-6279, 2002 536 p.
5. HOROBETȚ, Alexandra, POPOVICI Oana. *Investițiile străine directe: evoluția și importanța lor în România*. Academia de Studii Economice București, 2017, 89 p.
6. IACOVOIU, Viorela. *Investițiile Străine Directe între teorie și practică economică. Analize comparative*, Editura ASE București, ISBN 978-606-505-1607, 2009.
7. MOROI, Elena. Efectele companiilor transnaționale și a investițiilor străine directe asupra dezvoltării economice a Republicii Moldova. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Creșterea Economică în Condițiile Internaționalizării”*, Institutul de Economie, Finanțe și Statistică, Chișinău, 21-22 octombrie 2011, pag. 216-221, c.a. 0,43. ISBN 978-9975-4176-7-9.
8. GANEA, Victoria; ȘARGU Liliana. *Estimating the real and prospective situation of the investment climate in the Republic of Moldova according to the level of manifestation of the determining factors in collective monograph: Financial challenges and perspectives in the administration of economic entities in the Republic of Moldova*, Warsaw, Poland, 2019, 175-203 pag. 2,5 c.a., ISBN 978-83-66216-20-4.